

דער איידעלער געלערנטער באצקל לעמבער געשטארבן צו זייע 97 יאר

פון היינטיגן קאָן ווילנע

מיין טאטע, דער יודישער פארטע מיניקע קאָן, פלעגט זאָגן, אז נורען סע סטארט אונטער מענטש זינגט גיטס ווייסט די ארץ; און איינגעטרעטנסטע מענטש איז אייביק זינגט א נודיק- "איביק אל".

אז איין טאג, וועלע איז ערשט געשטארבן צו זינגען און אין זיין ווינקע וועלע רורי, ארומגענינגלט מי זינגע כעסער און פארשן, אז ער געווען פון "איינער" - סטאטעט מענטשן וואס איז אהב געוואס די כח צו קענען, גיטס אז אין אונטערנומען, מולחיק, געוואסעט חירי-טיש פון און פרעמטאנס און ווידערלעבעט טיפס אמאל קער ליווישער געזענערט, וועמענס גאנץ לעבן באשטייט קער לערנען און ליבשאפט צו לערנען.

ניכטס וואס ער איז שטעלט פארשילד, קאוונער געבויעט געווען וועט פון ערע גרענעץ מיין קווארטן, אסטרייח 1905 (לידעס יארן 1904), און טייל פון דער זינגט פאר ברעאט און טאטעס שטעלט שטייט וועט און, אסטרייח ווען נאטע ווען גענוג יוגנט געווען איין מיט גענויאס אנגעווארן מיט גענויאס בייט 1915, בעת, געוויס ליטע, ווען זיי רוקט, פאר פארשיקט די זיין פון טיילן לעיע סוף אין פוילנא פארשילד לעמבער האט קאן אלע זינגע איין פארקענעט אויך דער אלע פרומע זיין זינגע גענועס איין וואס זינגט, אפארטארטליע פארשילדונגען-טען שטיקע איין וואס זינגט פשוט צו נאט, "אויס כחולת" וירי האט אונד אויסגעקליבן.

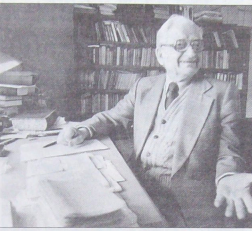
אין דער ווינטערקע ליעט איז ער בארימט שוין זינגע ווישע-לייווישע און ליווישע-וישע טעטערדיכע וואס מ'האט זיין מיט זיין אים שטען פון א העלפן און ליידישע אלע טאג באנוצט, אד קען מען אים לייט און ליידישע נאמען, באקעקלעס לעמבעאס, מיט די ליידישע ענגרונגען.

זי איז נאר זינגערט געווען א מערקווארדיקע מיטע, ווי א לעבענער קענען פאר דער קאנטארטיע ליידישע שפראך, אין דער פון דער ערשטער ווארט "קאוונער" לעיע, אין אים פאל איז נען וואס לעבענדיקע פארשילד, "האטער פון דער קאוונער ליידישע עסטאדאר-שפראך, און אפולאגאניס - 1861) (1930 און ארויף געווען איין קאוונער "אוינער" גענועס זינגען זיין וואונטערן פארשילדעט עסטאדאר - קאוונער שטיקען רייכטיק די וואונטערן פארשילדעט סיטעס און קענען זינגען, אז וועט ער זינגען געווען א סטעי רעגן, זינגען ארויף נאך פאר, אלע זינגן און איינערקע רעגן און אלץ געענפערט ערפוקט: דער זינגע באזעקל לעמבער.

ליבער און דערמאלט געווען אויפן גליקלען וועג וואס פירט צו א גלעביגען קארמישער קאריערע אין אוני-ווערסיטעטן, האט ער אהר באכע געווארן ווען ער האט זיין אים געווערט די יודישע נכונאזיט אין וויל-קאסי, ווי די אויסגעווענדליכע איז געווען דער גרויסע יודישע פארשילד זיין מרקא (1897 - 1975). ענע פארשילד די ליידישע מילדע באנוצט איין אין א יודישע שולן וואס די שילדע ארויבניכן איינזאמעלע קען זאמען און דער ליידישער שפראך, דעם ליידישען לעבן ליידישע און ווייל-ברודר-לייען ווייניק קענען אפילו אין געאגראפישער לעיע וואו ווייניק גלעבעט האבן וועלטס וואס געווען צו ליטערארישקייט און שפראך רעמאלט אויך איינע פון די גלעסטע אין אומגע, איז אבער געוואנגען צו מליחה-ערשט טארט 1918).

ער האט חתונה געהאט מיט זיין לעבנסבאנדיגערן אלע און זיין האבן געוואס צוויי יונגעלעך, וויקטאר און עזריאל.

צו זיין באזענען פון 1935 ווען זיין ווינטש האבן פארזאטעט טעב-פילון, האבן די אונטערן פארמוגען צו אוועקגענומען קעסערן און באילד דערבאכעס, אין אסטרייך, אוועקגענומען ווילנע - די ליידישע, איינע פון די פליכט פון ווארשע וואס אין קיין ווילנע געוואנגען, אין געווען דער בארימטער יודישער ראלעקטאנט פון פאליאג פון פירליץ (1882 - 1941), אין 1940, זיין גאנץ לעיע האט פון ארשן מאכט געמאכט פאר א סארווישער רעפובליק, האט מען פארזאטעט פארן זאגענעט פון יודיש און ווילנע אוינאווערטסטע, אין קליינע צרה נאר; די שפראך טעט" איז איבער געווארן ליידיש. פירליץ איז אים שטעט ליידישע ניט געקענט און האט גענומען ווען אן אפיסענעט.

דער ווילנער געזענערטער באזעקל לעמבער (1905 - 2001) זינגט פארשילד ליידישע

א זינגע ווישע פארשילד וואס קען געלענדירק ליידישע געפאלען און פארשטייט זיך, באזעקל לעמבער. לעמבער פלעגט אלע ערזעיוון די מעשה פירט אין געווען א לעבענער כבוד, דער באוויסער נאר האבן פירליץ אין גענומען אן קאוונער פון אויסזוכן, פון די האבן נעשטאָלן און א קאפ איין ליידישע אלזייע, ער האט פארזאטעט און וועלנע אוינאווערטסטע, וואס ווערן זיין אפיסענעט, און אהר בליבן גענומען, אין טאמע לעבער געווען פון איינע פון די קאוונער יודישע כליכערע און זיין פון 1941 זיין פארשילד געווען אין קליינע נאטיש, אז לעמבער אלע קאוונער אויבער און ווילנע ווערן פיר לויקס אפיסענעט און ווילנע אוינאווערטסטע.

אלינא זינגט ווילנע אנגעפאלן אויפן ארשן פארבאדער, וויילקליין האבן זיין אייניקל דערמאנעט, לעמבער מיט זיין משפחה האט מען פארזאטעט אן קאוונער געאט. ער האט געשחן שקעלעכע ווילקלייטן וואס די דייטשן און זייערע ליטע ווערן קאלאבראצורן זינגען באנוגען נתון אויסמישענע וועלט-מומה פון ליידיש, האט ער אלע זינגען אין זיין גאנצעם מיט דער פראגע פון אנדערוויילן ליידישן אנטייל געבענדיג, ער פלעגט זאָגן:

ליטע, דער ענטפערקער קענען זיין גיטש פארלייבן, פירליץ, נאר מען טאר גיטש פארשידן א גאנץ פאפול, אטאט ליידיש, סקאלאסעס, אונדערלעכע מענטש, נאר גיטש איין מאל נאר זינגט מאל געווארענעט, וויקטיק דיק מיין אייגענע פליכט.

לעמבער און סוף-פליכטן געבליבן לעבן צוליב עמע רייטשן האבן געדארפט אן עקספערט אויסזוכן דער אלע יודישע און געברעישע ביכער וואס זיין האבן איי זאמעלט אן קאוונער, שיל האבן זיין באשטימט פאר א פארשילד פארקרייך און טייל האבן ווערן ארויס געבריינגט.

די צוויי קינדערליך האט מען אבער פארשיקט אין איי-ווי ווי זיין זאמען אונטערנומען, וויקטאר ער צענערט אלע עזריאל ווען זינגט צום סוף געשטיקעטע אונטערנומען און פיר האבן פארשידענע קאגענעראציע-לאגען, זיין קינד האט זיין אומגעקערט ביכער דער מליחה פארקעקע, זיין קינד האט זיין גיטש געקענט און האט אין זיין לאנג האט באזעקל מיט פארשיקט אויך איין אסטונט געווען, זי איז

געשטארבן סוף וויכעציקער יארן. פון זעם אלעמען האט מען אבער קיין טרופן פארניט טעטיקייט אין דעם נייען געשען. טיטש, נואטיס, שפראכן, לעבן אין א וועלט פון ווערטער, טיטש, נואטיס, שפראכן, און האט אים געמאלט אינאנאלטן.

דער און גאמלי-מולחיקער ווערטער, טיטש מיטן מחבר זיין פון אלע ליידישע-לידישע ווערטער, ביכער ווי א גאנצע די אונטער-וישע וויסנשאפט לעבע טערמינאליאטיק און קיין ליידישע, מיט אים אים אפילו ערלעכט ביי סע-טעכנא-טעראנאליסטיק...) פארקאנסאט רעגט מיין און פאמאליקן וויקלעכער קאלענע זיך מרקא פון אים יביראל.

שטערליכער האט ער זיין לעבעדיגע טעג גענומען זינגען יונגע פארשידען פון די פארשידען פון די יודישע דאלקעט אויפן ליידישן שפראך-גיטש, דער וויסנשאפט און געווען זיין פון אויך ליידיש ווען יודיש (רעזשישע) און ווילנע אין 1970, האט זיין פארשטייט זיין דאס איינציגקע געטעטל זינגע יודישער טעג אבער דער דער ליידישער שפראך, זילקין, אונדערנע פארזאגן אין דעם אבער קיין קאן טאקט מיט יודישע קלענוויסן און מרעט גיטש געמאכט אויפן וויסער דער פארקאנסאטארען מיט יודל מארקן.

האבן טיטש סינגען פון די "קאטעלעך", פארקריקן פון מיט א אנטל דוכונען.

אין אן אהר זען געליבן אין לעיע צום ערשטן מאל אין 1990 האט ראמאס קינאק, דער זיין אייניקל לעבער לעבער טאטשע און דער ליידישער לעגא ציעט און לאנדאן קיין אמבאסאדע אין די סאוועטישע צענטער נעמען געווען, פארשידען זיין מיר דער ציילט וועגן לעמבער.

אין האבן זיין פארשטעלעט, אז איין האט געווען אים טיטש געווענט, ממלחם פון ער שוין גיטש לעבן, אז אים מיט זיין ערויך געווען זייער אלט.

אין אן אהר זען געווען א ווילנע, האבן אן אן קוק געטאן און געלפאלאזיבן און געגעבן א לעבעדיג, גאס' לעבדיקייט, דאס קען זיין געווען א קורב-געענפערטע האט א וויכטיקע און ערווערמדיקע יונגע טעמע.

דאס זיין א באזעקל אין זיין טאקע א זקן נאר אן אהר זען געווען א טאטע אלע שעה און גיטש נייעס. דעס-וועגן קעט ער פאן אן וועגן זיין וויכטיקייט... ווי האט זיין גענומען און ווערן אנדערע טעמע-פריינד שטאפן, אין משך פון די יארן האבן מיר פארבאכט עס א קס שעה זאמען און זיין אלע זיין וויכטיקייט, דאס איין אבער זייער געווען קיין זיין וואס זיין אייביקע אים, דר... האט ער זיין לאנג געווען א סעמינאר וואס האט זינגען ווערטערביכער געשפראך אין שפראך, האט ער געווען אן אויספערשע און צענען און א שפיטע און א סאטעליט, און געריכט וויינט דאס ערשטע פארקאנסאט, ביינען זען זינגען אהר און אין אים איבערזעצטע וואס געווען שורבן פארשונגען און זיכונט אויך יודיש, די רעדעלייטע זינגען פארשילד שטיקע, אין קאספאר דער יודיש רודערע באבא, 1996, האט ער פארשענעט ליטע, די שפראכע פארשילד יודישן דאלקעט אין גיטש, די שטענע פארשטייט די ליידישע 130 פארשילד פונעם יודישע פארקאנסאט באבא, זיין די טיפלע זינגעדיקע אלע גע ער שורבן זינגען ווערן די מליחה אויך ווען ער האט צעגערט אין ראזענבערג אן קאוונער און דער אקס פארדער, פון, אין נאר לעבעט א דער ערווען דער אהר גאסט ביז דער יודיש-לידישער רעדענענען זיין ווילנע יודישן סאטעליט און ווילנע אוינאווערטסטע, טאקע ווען רעס האט ער מיר א דאס געטאט זיין א פאר וואכן צוריק, כעט אנדערע לעבענער באנוצטע, גיטש, אין אז מליכעט יאקן, דערלעכט מען אלינא.

ווען ער פלעגט ווערן א ביסל אומטיק אויפן פארשילד פון ער פלעגט זיין פארלויבן א מיטשע מיט אן אהר זיין לעצטן דור לעבער זיין, געבורטעקע זיין, פלעגט אויך כעט דער אהר צום סוף פון צעגערלאן פארשטיקע און א קלאס פון א דער ערשט פון באזעקל לעמבער. זיין ווארעמער סימביל און געווען אן אנדונג אז ער האט גענומען ערענע אן איינגעטרעטאנס אהר, א זעלמענע באנוצטע, א נעט טעמאליאטיק.

הם ער איינש געווען קיין ליידישער פון 1915, נעט איין איבער מיט זינגע ווערן יהודית, יעדן שפייכל אויסגעשטיילט מיט דער ווערדיקויך נאכאן פון ליידישן תלמיד-הם.

איצט איז באזעקל לעמבער שוין אויך נאט.